

Gospodar in gospodinja

LETO 1941-XIX

25. JUNIJA

STEV. 26

Cene in še kaj

Pred leti, posebno v času krize, so se kmečki ljudje opravičeno pritoževali, da njihovi pridelki nimajo nobene cene in da bo kmečki stan propadel, če mu javnost, — to je: drugi stanovi — ne priskočijo na pomoč. Še so nam v živem spominu resolucije Kmečke zveze, sklepi Kmetijske zbornice in zahteve raznih drugih organizacij slovenskega kmeta.

Uspeh vseh takšnih glasnih in opravičenih protestov je bil malenkosten, to vsi vemo. Drugi stanovi so najrajši enostavno prestlišali klice kmečkega stanu in so ga naprej prepuščali njegovi usodi. Vendar moramo resnici na ljubo povedati, da se je v zadnjih letih pred sedanjjo vojno vendarle marsikaj napravilo za dobro kmeti in njegovega gospodarstva. Vzemimo n. pr. samo razdolžitve kmeta, ko mu je bilo odpisanega polovico dolga. Odkod se je jemala in se jemlje druga polovica, ki jo je tudi treba poravnati? Iz splošnih sredstev, kamor prispevajo vsi stanovi! Ali pa velika pomoč na področju kmetijskega združništva (n. pr. zidanje združnih vinskih kleti, mlekarn, skladišč itd.)! Lahko bi še marsikaj našli kot dokaz, da je narod v svojih vodilnih možeh kazal veliko smisla za težave slov. kmeta in mu tudi dejansko nudil pomoč. Kmet je stal bolj in bolj v ospredju dela za javno blaginjo in je — upri na vneto sodelovanje enega (sicer najhujega) dela izobraženstva — pridobil na ugledu in vplivu v javnem življenju. Kmečko vprašanje je zajelo širok obseg in uvaževanja vreden pomen, ter je seglo celo na najvišje narodne ustanove (n. pr. univerzo). Narodno občestvo se je ob takem prizadevanju kmetovih prijateljev in ob prizadevanju kmečkega stanovskega zastopstva začelo zavedati svojih dolžnosti do kmečkega stanu, ki je srednji stan naroda.

V takšnem, zares nove čase za naše kmečko ljudstvo pripravljajočem obdobju, so nas doleteli sedanji hudi časi. Če za katero narodovo plast, so ti časi pravi

preizkušni kamen za kmečko pristnost, poštenost in zvestobo do načel, ki jih naj ohranja naše podeželsko ljudstvo.

Kaj se je pokazalo in kaj se še kaže?

Resnica mora biti nad vse, pa če je tudi trpka in trda. In v imenu te resnice je treba brez ovinkov povedati, da si kmečki stan temeljito zapravi simpatije drugih slojev naroda in naklonjenost celotne narodne skupnosti, ki se je bila začela tako ugodno razvijati njemu v prid. Kaj se je zgodilo in kaj se dogaja?

Vzemite, dragi bralci v roke »Domo-ljuba«, zadnjo številko »Orača« in preberite članek, ki nosi naslov: »Brez naslova«. Kar tam pišejo, je vse res do pičice. Tudi to je sicer res, da niso vsi kmečki ljudje takšni, a madež pade na celoten stan, na kmečke ljudi vsevprek.

Tu pa naj navedemo še eno stvar! Zivimo v stiski za vsakdanji kruh. Stiska je zmeraj hujša in bo še večja. Ljudi je pri nas zmeraj več, kruha zmeraj manj. Nič ne more zameriti, če stanovi, ki sami ne pridelujejo kruha, v neki nervoznosti iščejo virov, kjer bi si pridobili življenjskih sredstev. Nekateri so pri tem res skrajno brezvestni in s svojim bogastvom odjedajo živež srednjim in revnejšim slojem. In v tej borbi je kmet v ospredju.

Ugotoviti moramo, da se dan na dan množi glasovi, kako kmet na splošno izkorišča ta hudi položaj. Cene kmetijskih pridelkov (zlasti nekaterih) se neverjetno dvigajo. Saj že ne vedo, koliko bi sploh že računali, da bi ne bilo »prepoceni«. Vsi privoščimo kmetu, da si opomore, toda pretiravati ni dobro. Bojimo se, da bo kmeta čez nekoliko časa, ko se bodo razmere uredile, to njegovo ravnanje z vsilo udarilo po lastni glavi.

Ne bomo navajali posameznih primerov, da so n. pr. nekje zahtevali za krušno moko po 20 din za kg ali za živino po 20 din in še več za kg itd. Dejstvo je, da se druge potrebščine daleč niso tako po-

dražile in da se je prejšnje nesorazmerje, ki je bilo med cenami v škodo kmeta, sedaj spremenilo v škodo drugih stanov. A kar je glavno: to dejansko stanje gre v dobro onim nekaterim premožnim krogom, ki lahko plačujejo moko po 20 din kg in meso po 30—40 din kg, torej onim krogom, ki sicer za kmeta in njegove težave nikoli nimajo smisla in ki jim je kmet nekaj manjvrednega. Srednji in revnejši sloji pa, kamor štejemo uradništvo, delavstvo, obrtništvo itd., stiskajo zobe in se jezijo nad kmetom, ki je v svojem samoljubju pozabil, da oni nimajo nič večjih dohodkov kakor poprej, a vsakdanji živež za svoje družine morajo plačevati 4—5-krat dražje. Ti srednji ljudje se tudi dobro zavedajo, da se kmetu javne dajatve (davki, takse itd.) niso povečale in da

je silno dviganje cen kmetijskih pridelkov posledica izkoriščanja položaja od strani kmeta.

Časi se bodo spet obrnili. Kmečki stan bo po sili svetovnih gospodarskih razmer spet zašel v stisko. Kdo ga bo takrat poslušal in mu hotel priskočiti na pomoč? Ali kak tisočnik iz »zgornje premoženske plastice«, ki mu danes lahko plačujejo, kolikor zahteva?

Nam je na tem, da si kmečki stan ne zapravi naklonjenosti drugih stanov naroda. Zato smo to napisali in zato svetujemo kmečkemu ljudstvu, naj o tem razmišlja in naj se ravna po reku: Pridobivaj si prijatelje, kadar lahko bližnjemu pomagaš, da boš imel pomoč, kadar boš sam v stiski. Tako je tudi krščansko in pošteno.

O maticah in rojih

Zadnjič smo razjasnili razvoj matice. Danes pa začeto vprašanje nadaljujmo v praktično smer. Kdaj in v kakšnih okoliščinah se čebelne družine lotijo vzreje matic?

1. Najnaravnejši način in čas vzreje matic je rojenje in doba rojenja. Vsako živo bitje ima v sebi naravno težnjo po množitvi. Iz te naravne težnje izvira tudi rojenje. Ko se namreč družina namnoži tako, da ji postane v eni skupnosti pretesno, je naravna zahteva, da se razdeli na dva ali še več delov. Toda delitev družine ni tako enostavna stvar, ker mora vsaka družina imeti matico. Zato je pred slehernim normalnim, naravnim rojenjem prva in tako rekoč edina skrb posvečena vzreji matic. Ko je prvi matičnik toliko goden, da ga čebele pokrijejo (nekako deset dan po zaleženju), je prvi roj tu in sicer — naravno — s staro oplemenjeno matico, ker mlade tičijo vse še v matičnikih. Izjema je le, če bi se pripetilo, da bi iz kakršnega koli vzroka panj prišel ob staro matico pred rojenjem; takrat roj počaka, da ž njim zleti »pevka«, t. j. mlada, nanovo izležena matica, ki ni oplodjena.

Po odhodu prvca (prvega roja) je izrojenec sicer brez matice, a ima cel kup matičnikov. Peti ali šesti dan po rojenju je prva matica godna in zleze iz matičnika ter zapoje. Če zapoje, bo panj še rojil; če ne zapoje, je misel na nadaljnje rojenje opustil in vse matičnike podrl.

Mlada matica-pevka »prepeva« v izrojenju nekaj dni, včasih več včasih manj. Po navadi 5—8 dni. Nato izleti družec (drugi roj), par dni za njim še tretjevec, če je družina hudo rojiva. Taki roji so pa čista zguba v čebelarstvu. Zato v modernem čebelarstvu po prvem vse naslednje roje umetno preprečujemo s tem, da vse matičnike sami poderemo. Pevka se potem oplemeni (»sprashi«) in začne zalegati, ko se je vsa prejšnja zalega že polegla.

Oplemenitev s trotom je izredno važna stvar, ker neoplemenjena matica zalega same trote. O tem kaj več enkrat prihodnjič.

2. Drug, tudi povsem naraven način za vzrejo matic je tako zvano **preleganje**. Kdaj nastopi? Vselej takrat, ko hoče družina spremeniti matico, noče pa rojiti. Takšnih primerov je v čebelarstvu več kot si mislimo. Nekatero leto družine kar samo prelegajo; ne da bi včasih čebelar za to vedel. Zlasti manj poučeni čebelarji dostikrat tega ne vedo. Morda vidijo na enem satu en ali dva matičnika, pa pričakujejo roja. Toda roja ni — družina je samo prelegla. Ko je mlada matica (samo ena!) v matičniku že godna, staro vržejo mrtvo iz panja. Mladica se oprashi in začne zalegati, čebelar pa misli, da je stara. Tu pride praktično do veljave barvanje matic po letnikih. Če veš, da je bila stara matica pobarvana, pa najdeš v panju nepobarvano, je družina prelegla.

Dogodi se, da pri taki priliki izjemoma ostane nekaj časa v panju obe matice: stara in mlada. Obe tudi zalegata, a vsaka v svojem področju, t. j. na svojem delu satja. Toda to je izjema, ki le potrjuje pravilo, da je normalno v panju le ena kraljica.

3. Manj naraven način matične vzreje so zasilni matičniki, ki se jih loti družina v času, ko si po redni poti ne more vzgojiti matice v pravem matičniku. Kdaj nastopi ta slučaj? Kadar pride družina ob matico, ne da bi bil zaležen kak matičnik. Pravijo sicer, da čebele jajčka prenašajo iz celice v celico, ali da bi ga p prenesle v kakem primeru v matičnik, se ne dogodi. Kako si pomagati? Iz prejšnjega članka vemo, da se matica izleže iz navadnega oplojenega jajčka. Torej: nad tako mlado zalego, ki še ni izgubila možnosti, da iz nje z odlično in obilno hrano vzrediš matico, se potegnejo »zasilni matičniki«. Sicer za čebele prvotno namenjeno zalego pa začno kraljevsko krmiti, oziroma jo sploh ne prenehajo tako krmiti. Iz prvotne čebelne zalege in celice se razvije v povečani celici zaselna matica, ki pa

navadno po kakovosti ne doseže matice, zrejene v pravem matičniku. Kajti take zasilne matice se vzgajajo v nenormalnem (brezmatičnem) stanju družine, kar gotovo vpliva na njen razvoj. Razen tega je možno, da se je prva »zasilna« matica izlegla iz ličinke, ki so jo čebele kak dan že nehale krmiti z mlečkom, misleč, da bo iz nje prišla samo čebela. Zamujeno se pa ne da več popolnoma popraviti.

Zato se svetuje pri vsaki »zasilni« vzreji matic, naj čebelar najstarejše zasilne matičnike uniči; kajti matičnikov je veliko. S tem pokonča matice, ki bi bile morda zrejene iz prestare čebelne zalege, ohrani pa one iz mlade, ki je bila ves čas kraljevsko krmljena.

4. V modernem čebelarstvu govorimo tudi o umetno vzrejenih maticah, kjer je na delu čebelar-mojster, bodisi da jih vzreja v posebnih plemenjakih z odličnimi lastnostmi na naraven način, ali pa jih goji povsem umetno. O prvem načinu vzreje bomo morda še kaj spregovorili, o povsem umetni vzgoji matic pa ne, ker ga za naše razmere ne pride v poštev.

Kmečka mladina - kmečki dom

V zgodovini človeškega rodu je bila mladina tista, ki je pripravljala in oblikovala nove dobe v razvoju človeštva. Kajti mlad človek ima življenje pred seboj, njegov pogled je uprt v bodočnost, dočim ima starejši človek velik del življenja že za seboj in se zato le prerad obrača v preteklost — v prejšnjo »lepe« tase. Sicer se velike misli in ideje rodijo po navadi v zrelem človeku, a v življenjsko stvarnost jih oblikuje — mladina. Zato je razumljivo, da se noben važen pokret, ki naj odpre vrata v nova razodetja, ne more odločilno uveljaviti, če pri njem ne sodeluje mladi rod.

Vsi vemo in vidimo, da živimo na preokretnici časa. Kar je v razmerju in odnosu človeka do bližnjega veljalo do sedaj, se podira in umika nečemu novemu. Dosedanjemu liberalno-individualističnemu samoljubju posameznika poje mrtvarski zvon, a s hitrimi koraki prihaja nov način življenja med ljudmi, v katerem igra odločilno vlogo skupno dobro in skupne dolžnosti.

Naravnije skupnosti pač ni kakor je tista, ki ima svoje korenine v sami člove-

ški naravi, in to je predvsem skupnost družine, poklicnega stanu in pa narodna skupnost. Oglejmo si druge naloge naše kmetске mladine pri delu za svoj kmetški dom in stan, pri delu, ki ga terja od nje nova, prihajajoča doba!

Kdor izgovori besedo »kmetški dom«, se mora zavedati, da ta beseda veliko pomeni. V njej je obsežena naravna in telesna bodočnost stanu in naroda. V njej ima izvor kultura in gospodarstvo, vera in izročilo (tradicija). To resnico so nedvomno potrdili in jo potrjujejo največji možje preteklosti in sedanjosti. Če je pa torej vse to res, mora biti res tudi to, da se mora nova doba oblikovati prvenstveno iz kmetskega jedra naroda, ako naj ima vsesplošno in trajno veljavo in moč. Nosilka bodočnosti v kmetškem jedru naroda je pa kmetška mladina.

Ali se zavedamo vsi velike in odgovorne naloge naše kmetске mladine? Se je li zaveda v dovoljni meri ta mladina sama?

Vsa znamenja kažejo, da na ta vprašanja lahko pritrdilno odgovorimo, vendar z omejitvijo, da zavest o poslanstvu

kmetske mladine pri utiranju poti v novi čas ni zajela te mladine še vesplošno. Se stojijo desetstisoči naših kmetijskih fantov in deklet lagodno ob strani in čakajo, kaj bo. —

Vsem tem in njihovim staršem bi ob resnem času radi povedali resno besedo.

Nič ne nastaja samo od sebe. Pogledj bilko na polju! Če jo porežeš, uvene in se posuši. Tudi bodoči novi red v človeški družbi ne bo nastal kar tako: in kakšna bo nova doba za nas vse, bo v največji meri odvisno od tega, koliko bomo znali sami poseči v razvoj in s svojim delom vplivati na oblikovanje nove dobe.

Dosedanje sožitje kmetijskih ljudi se je izkazalo, da je zanaprej nemogoče. Načelo liberalizma, da vsak kmetijski dom delaj izključno zase, čeprav v škodo bližnjega, je prineslo našemu kmetu samo škodo in nesrečo. Danes je tu novo geslo: **Delaj tako, da bo vse skupnosti v prid** — če bo njej dobro, bo tudi tebi. V tem geslu ni zatrta želja po osebni napredku posameznika; ta želja je naravna. A pot do osebne blagostanje gre skozi delo za blagor skupnosti, družinske, vaške, stanovske, narodne. Ničesar ne smeš storiti, kar bi bilo na primer sosedu v škodo, ali vaši v škodo, čeprav bi bilo tebi v prid. Ali ne odseva odtod božja zapoved o ljubezni do bližnjega?

Na tem področju čaka kmetijsko mladino ogromno delo. Najprej pri sebi; potem pa v javnem življenju. Imamo stanovsko-strokovne organizacije posebej za kmetijsko mladino. Če bi nič drugega ne koristile, že stanovski sestanki in razgovori imajo mnogo dobrega na sebi. Mladi fantje iz različnih vasi, raznih kmetij in različno premožnih domačij se spoznavajo med seboj, med njimi se začno sple-

tati zlahkne nitke medsebojne povezanosti, v srcih se poraja zavest sorodnosti v vsakdanji življenjski borbi in prepričanje o skupni usodi, ki pa morejo nanjo z združenimi močmi sami odločilno vplivati. Iz takšne zavesti in prepričanja se budi smisel tudi za gospodarsko sodelovanje v zadrugah in strokovnih društvih.

Podobno velja za kmetijska dekleta.

Toda glavno je nekaj drugega! Mladi kmetijski rod mora skrbno proučevati bodoče naloge, ki ga čakajo. Mora jih spoznati, se nanje pripraviti in se zanje tudi navdušiti z vsem ognjem mlade duše. V ta namen je treba mnogo podrobnega dela, mnogo izobraževanja in mnogo žrtvovanja. Brezbrizne komodnosti mora biti konec! Osrednje kmetijske organizacije so že dokaj stvarnega gradiva izdale, pa ga bodo še. Primite za delo v vsaki fari in občini! Vse vaše delo bodi usmerjeno v bodoči kmetijski poklic, pa naj bo poklic gospodarja, gospodinje, kmetijskega posla ali delavca. Nad vsem delom pa naj plava duh življenjske poklicne povezanosti vseh kmetijskih ljudi, duh ljubezni in zvestobe do zemlje in doma in trdna zavest, da je kmetijski dom in družina temelj narodne bitnosti.

Tako naj se kmetijska mladina pripravljaja na novi čas; tako namreč, da ga bo sama oblikovala in sama odprla vrata vanj.

Kdor med slovenskimi ljudmi misli, da so te stvari odveč, naj svoje misli popravi. Pesnik je preroško videl, kar trdimo, in je strnil svoj ognjeni poziv v kratke besede:

Po bliskovo gre vseh živih dan,
kdor ni pripravljen nanj — ves klic za-
man...

Kako je z združništvom v Ljubljanski pokrajini

Vojni dogodki, ki so šli preko naše tlomovine, so nas hudo pretresli. Tudi združništvu ni bilo prizanešeno. Od slovenskega združništva je ostal v Ljubljanski pokrajini manjši del, dočim je večji del pod nemško zasedbo, združništvo v Prekmurju pa pod Madžarsko.

Znano je, da je združništvo nastajalo ravno v težkih časih kot samopomoč kmeta, obrtnika in delavca. Zaradi voj-

nih razmer na svetu so gotovo današnji časi v gospodarskem in socialnem oziru izredno težki. Zato pa bo naše ljudstvo zadruge ravno v takih razmerah najbolj nujno potrebovalo.

Koliko zadrug nam je ostalo?

V Ljubljanski pokrajini sta ostali dve zvezi zadrug in sicer Zadrugna zveza in Zveza slovenskih zadrug, obe v Ljublja-

ni. Zadrúžna zveza je ohranila na ozemlju Ljubljanske pokrajine 218 zadrug, Zveza slovenskih zadrug pa 130 zadrug. Poleg tega je na tem ozemlju še 10 uradniških zadrug, ki so imele svojo zvezo v Belgradu in pa 12 konsumnih in kreditnih delavskih zadrug iz Zveze gospodarskih zadrug za Jugoslavijo, katera pa sedaj likvidira zaradi premajhnega števila preostalih ji zadrug na ozemlju Pokrajine. Potemtakem imamo v Ljubljanski pokrajini danes približno 370 zadrug.

Kakšne vrste zadrug so nam ostale?

Zadruge v obeh zgoraj omenjenih zvezah: Kmetijski zvezi in Zvezi slovenskih zadrug so po ogromni večini kmetijske zadruge. Najštevilnejše so zastopane med zadrugami kreditne zadruge ali posojilnice, kot jim navadno pravimo po deželi. Na ozemlju Ljubljanske pokrajine je ohranila Zadrúžna zveza 93 kreditnih zadrug, Zveza slovenskih zadrug 43, skupno torej 138 kreditnih zadrug. Ker imata obe Zvezi skupaj vseh zadrug 348, predstavljata teh 138 posojilnic 40% vsega zadrúžništva.

Poleg kreditnih zadrug so najpomembnejše po številu nabavne in prodajne zadruge, ki jih je ostalo na ozemlju Ljubljanske pokrajine 60, t. j. 17% od vseh zadrug v Pokrajini. Tretja važna skupina zadrug so mlekarke in živalsorejske zadruge, ki jih je ostalo 42 ali približno 12% od skupnega števila zadrug v Pokrajini. Kmetijskih strojnih zadrug je v Pokrajini le 14, tako da predstavljajo le 4% od skupnega števila zadrug. Vseh ostalih vrst zadrug, včlanjenih pri omenjenih Zvezah, je le 94 ali 27% skupnega števila zadrug.

Kaj moremo pričakovati od naših posojilnic?

Posojilnice imajo za seboj najtežja leta. V septembru leta 1931 je nastopila pri nas izredno težka denarna kriza in kmalu bomo torej imeli že deset let od začetka te denarne krize. Vendar pa moramo reči, da se posojilnice od te denarne krize in vseh z njo zvezanih posledic še danes niso opomogle. Nasprotno so posojilnice v teh desetih letih zaradi denarne krize in z njo združenih posledic iz leta v leto nazadovale. Kot posledica denarne krize iz l. 1931 je bila namreč v naslednjem letu 1932 uzakonjena uredba o zaščiti kmetjskih dolžnikov, nato pa v l. 1933

uredba o zaščiti denarnih zavodov in njihovih upnikov. L. 1936 je potem sledila uredba o likvidaciji kmečkih dolgov. Vsaka izmed teh uredb je pomenila nov udarec za likvidnost in zaupanje v posojilnice. Pogled nazaj torej ni razveseljiv. Vprašujemo se, kaj bo z našimi posojilnicami v bodočnosti? Izmed vprašanj, ki so se pojavila z zaščito denarnih zavodov in likvidacijo kmečkih dolgov, mnoga danes čakajo rešitva. Za kmečke dolgove, predane Agrarni banki, imajo posojilnice terjatev proti Agrarni banki, imajo veliko število 3% obveznic in imajo naposled še terjatev napram državi, od katere morajo tudi še dobiti znaten del 3% obveznic. Kako se bodo ta vprašanja rešila, danes še ni znano. Ker ostanejo v veljavi še dosedanja zakoni in uredbi, imamo zaupanje, da bodo vsa ta vprašanja za posojilnice ugodno rešena, tako, kakor je v uredbah in zakonih predvideno.

Sta pa še dve drugi zadevi, ki sta za bodočnost posojilnic zelo važni, t. j. dovoljevanje novih posojil in pa sredstva za ta posojila. Imamo razloge, da v obeh teh zadevah upamo na boljše čase. Denarja bo med ljudmi več in ga je že sedaj veliko, kakor je pokazala zamenjava dinarjev v lire že v prvih dneh. Samo dejstvo, da je bila zamenjava sedaj izvršena po dosti ugodnejšem kurzu za dinar, kakor pa je bil prvotno določen kurz dinarja, je varčevalcem prinesla mnogo koristi in je gotovo dvignila njih voljo za varčevanje in njih zaupanje v posojilnice. Zaradi tega, ker so cene kmetijskih pridelkov visoke in ker se danes vsi kmetijski pridelki prav lahko in dobro prodajo, bo med kmetjskim ljudstvom veliko denarja.

Posojila za izboljšanje kmetijskega gospodarstva.

Naloga posojilnic je, da ta denar zbirajo in organizirajo kmečke prihranke, iz njih pa potem dajejo posojila za povzdigo kmetjskega gospodarstva, ki je te povzdige tako zelo potrebno. Za mnoge stvari je sedaj izredno ugoden čas, da jih kmetje takoj izpeljejo, ker se jim bodo zelo hitro izplačale. Mislimo pri tem zlasti na ureditev blefov, na zgradbo gnojničnih jam in na potrebne priprave za razvažanje gnojnice. Umetnih gnojil ne bo dobiti, zato je treba reševati domača gnojila, ki so najboljša in najcenejša. Tudi za popravo in prenovitev gospodar-

skih poslopij je sedaj najugodnejši čas, ker so cene kmečkih pridelkov najugodnejše. Naposled so sedaj na vrsti razne skupne naprave, tako zlasti regulacije rek in potokov, osušitev močvirij, drenaže in slično. Posojilnice bodo morale dovoljevati posojila za vsa taka izboljšanja v kmetijske mgospodarstvu.

Kako pa z nabavnimi in prodajnimi zadrugami?

Za nabavne in prodajne zadruge so naloge, ki se jim v današnjih razmerah stavijo, dosti težje kakor pa pri posojilnicah. Njihova prva naloga je dobavljati kmetom vse, kar je potrebno za gospodarstvo, tako zlasti semena, umetna gnojila, močna krmila, orodje, stroje, modro galico, žveplo itd. Kmet bi danes vse te stvari z veseljem rad kupoval, toda jih je le težko dobiti, ali pa jih sploh ni. Naloga v nabavno centralo organiziranih nabavnih in prodajnih zadrug je, da teh stvari za svoje člane preskrbijo, kolikor se pač največ da. Druga njihova naloga, to je vnovčevanje kmetijskih pridelkov pa bo pri sedanjih razmerah zelo lahka. Gre le za to, da kmetje, organizirani v zadrugo, le potom nje vnovčujejo svoje pridelke, da ne plačujejo po nepotrebem visokega dobička prekupčevalcem, katere ima izpodrinuti zadruga. Posebna naloga nabavnih in prodajnih zadrug v današnjih razmerah pa je v tem, da navajajo svoje člane k čim večjemu pridelovanju in jim skušajo pri tem na razne načine pomagati, zlasti z nabavo kmetijskih gospodarskih potrebščin, ki smo jih ravnokar navajali.

Kako pa je naposled z živinorejskimi in mlekarskimi zadrugami?

Živinorejskim in mlekarskim zadrugam je današnji čas postavil važne na-

loge. Preskrba Ljubljane z mlekom in mlečnimi izdelki se je doslej v največji meri vršila z gorenjske strani. Razmere so se pa tako spremenile, da bo morala v celoti to nalogo prevzeti Dolenjska. Isto velja tudi glede živine za meso. Živinorejske zadruge morajo polagati važnost na vzrejo večjega števila dobrih molznic. Da se do tega cilja pride samo potom dolgotrajne odbire (selekcije), to živinorejci dobro vedo. In to je najbitvenjša naloga naših živinorejskih zadrug. Ker pa zaradi vojnega časa in vojnih razmer obstoji velika nevarnost, da se število glav v naših hlevih silno zmanjša in delo izboljšanja pasme potom odbire (selekcije) zanemari, morajo zopet živinorejske zadruge takoj začeti z delom in pridno, vztrajno z delom nadaljevati.

Zlasti kmečki fantje in mladi kmečki gospodarji so poklicani, da pri teh zadrugah sodelujejo. Zavedati se morate te naloge, da število glav po naših hlevih ne sme pasti pod dosedanjo višino. Živina je najvažnejši del našega narodnega bogastva, ki ga zato ne smemo upropastiti, ampak čimbolj dvigniti. Če bi število glav po hlevih preveč padlo, bi bili s tem postavljeni v nevarnost najvažnejši dohodki našega kmečkega gospodarstva. Ravno tako pa bi bila postavljena v nevarnost preskrba mest in industrijskih krajev z mesom, z mlekom ter mlečnimi izdelki.

Dela je torej veliko; naloga zadrug je le, da to delo, organizirajo. Delavcev imamo danes veliko, več kot smo jih imeli; potrebno je le, da vse te delovne sile organiziramo in vsakega postavimo na pravo mesto. V tem se bo pokazala naša organizacijska sposobnost. Če pa te sposobnosti sami ne bomo imeli, nas bodo morali žal voditi in organizirati drugi.

KUHINJA

Sladka repa s krompirjem. Repo olupim, zrežem na kocke ali na rezine in pristavim z vročo vodo. Potem pridenem sčep kumene in osolim. Repo skuham do mehkega. Zabelim jo s prežganjem, katerega sem napravila iz masti ali iz surovega masla s pridatkom sesekljane čebule in zelenega petršilja. Posebej skuham na rezine ali na kocke zrezan krompir v slani vodi. Zalijem ga le v toliko, da ga voda komaj pokriva. Ko je krom-

pir kuhan, mu primešan repo in pustim še prav dobro prevreti. Repo dam kot prikuho ali kot samostojno jed na mizo. Repa je zelo zdrava jed. Tudi surova je priporočljiva.

Riž s spomladansko repo. Spomladansko repo pripravim takole: Obkrajno perje odstranim, srednje po odrežem, operem in skuham z repico, katero sem olupila in oprala v slani vodi. Zmehčane liste in korenine prav na drobno sesek-

ljam in pridenem rižu, ki sem ga na masti ali na surovem maslu s pridatkom sesekljane čebule in zelenega petršilja oprazila. Potem oboje dobro premešam in zalijem s krompirjevko, pustim dobro prevreti ter dam na mizo razredčeno kot juho; zgoščeno pa kot samostojno jed.

Krompirjevč cmoki. Kake tri četrt kg je prejšnji dan kuhane krompirja olupim in zribam. Zriban krompir zmešamo prav dobro s tremi žlicami stopljenega surovega masla ali s toliko masti, s tremi dobro ožvrkljanimi jajci, z dvema žlicama moke ter pridam primerno soli. To zmes pognetem v testo in oblikujem za pol pesti debele cmoke. Posebej oprazim dve pesti na kocke zrezanega kruha in vložim po nekaj kock v sredino cmoka. Cmoke lepo zaokrožim in skuham v osoljenem kropu. Cmoke pustim prav polagoma vreti 10—12 minut. Kuhane cmoke pobrem iz vode in jih s surovim razbeljenim maslom polijem. Pri sedanjem pomanjkanju masčobe zabelo lahko opam. Cmoke dam s kislim zeljem ali s kašišno koli solato na mizo. Iz opisane testa, brez prdatka kruhovih kock, lahko oblikujem vrvice, katere skuham v slani vodi. Vrvice oblikujem tako, da odrežem ali odtrgam kos testa, povaljam v dolgo vrstico in razvežem, na prst dolge koščke. Kuhane koščke odcedim in zabelim s surovim maslom, a zabela ni neobhodno potrebna.

Makaroni v špinači. Špinačo pripravim kakor za prikuho. Za špinačo mi služi: prava špinača, pesini listi, kislica ali radič. Posebej skuham četrt kilograma makaronov. Kuhane makarone odcedim in operem z mrzlo vodo. Potem mešam v skledi štiri žlice kisle smetane z enim jajcem, priméšam špinačo in makarone in denem v kozico na segreto mast ali na segreto maslo, potem pa v peč. Kjer se peče dobre četrt ure. Površino potresem s parmezanom ali s bohinskim sirom in podam na mizo kot samostojno jed.

Solatna prikuha. Kake štiri solatne glavice osnažim, operem in zrežem na bolj debele rezance. V surovem maslu ali na masti zarumenim žlico moke z dodatkom sesekljane čebule. V zarumenenje denem solato in pražim nekaj minut. Oprazenju prilijem zamemsko juhe ali krompirjevke, dobro zamešam in pustim četrt ure vreti. Preden denem na mizo, posujem prikuho s sesekljanim in drobno zrezanim drobnjakom. To prikuho dam s praženim ali pižem krompirjem k govedini. Kadar ni mesa, zadostuje prikuha.

Kolerabe s krompirjem. Kolerabam osukam mlade liste jih operem in skuham v osoljeni vodi. Korenine olupim in tudi skuham v osoljeni vodi. Lahko kuham liste in sadeže vsako zase ali tudi oboje skupaj. Ako kuham oboje skupaj,

razrežem liste šele, ko so kuhani in sicer jih zrežem na rezance. Sadove kolerab skuham cele ali razrezane na kocke ali na rezine. Cele sadeže skuham takrat, ko je koleraba že trda — lesena. Takrat kuhano izstržem, tako da je olesnelo odstranjeno. V kozici napravim prežganje z dodatkom sesekljane čebule in zelenega petršilja. V zarumenenje stresem listje in sadeže ter zalijem z vodo, v kateri sem kuhala kolerabe in s krompirjevko. Kolerabe odšavam s strokom strtega česnja in ščepom popra. Zgostim pa prikuho z enim debelim ali dvema stlačenima kuhanima krompirjema.

Domača lekarna

Za mrzlico, ki suši grlo, uživaj kresno grozdje ali jagodov odcedek. To pomaga tudi, če si hripav in nadušljiv. Sok grozdičja umiri srce, ohladi vročino v glavi in po žilah. Pri vročinskih boleznih, pri škrlatinki, kozah in dobrcih, boleznih v ledvicah, je sok zelo zdravilen. Pomaga tudi za vodenico in ustnico. Čaj od listov črnega kresnega grozdja uživajo za vodenico in kapavico, kadar tišči in peče v mehurju, za zatečene in zažlemaue vratne žleze.

Zastruplj se je s tobakom. V kupico močno oslajene vode zlij pet žlic vinskega kisa, daj zastrupljenemu najprej polovico te pijače in nato vsakih pet minut po žlici.

Cvet rdečega kostanja namoči v žganju in maži z njim ude, če so vroči ob trganju. Nastrgan kostanjev sad v žganju je znana pomoč za krč. Pa tudi če nosiš nastržek kostanja ali uvel sad pri sebi ali ga imaš v postelji, te bo branil mrzlice in trganja. Če posušiš junija meseca lub mladega kostanja in si nastaviš tinkturo, imaš zdravilo za opešano kri, kapljavico in mrzlico. Kostanjeva gorka kopelj vzame nogam težo in utrujenost in omeči trdo kožo.

Bolečine v jetrih. Stolci makovo seme, zmešaj z gavtrožnim oljem in naredi obliž. Ali zmešaj rumenjak z žganjem in naveži. Skuhaj janeža in volovskega jezika ter pij večkrat po žlici.

Pravni nasvet

Zarubljena preživnina. S. B., C. V sosednji Gorenjski verjetno tekem tega leta še ne bodo delovala sodišča. Zato vam ne moremo povedati, kakšno usodo bo imel vaš izvršilni predlog napram nezakonskemu očetu, ki stalno prebiva tam. Ko bodo razmere ustaljene, boste imeli pravico terjati in tudi iztirjati vse zaostanke na plačilnih, ki so izostali zaradi vojne in njenih posledic.

PRAVNI NASVETI

Posestvo, kupljeno s preužitkarjem. Š. J., D. Na dražbi ste kupili posestvo s knjiženim preužitkom: dajati morate stanu in premoženju primerno hrano pri skupni mizi, potrebno obutev in obleko, zato pa mora užitkar delati po svojih najboljših močeh. Če pa ne bi mogel ostati pri skupni mizi, morate dati hrano v naravi in sicer tretjino vsega pridelka. Dve leti je užitkar pomagal pri delu in je jedel pri skupni mizi. Sedaj pa pravi, da ne more več delati in da noče več hrane pri skupni mizi in zahteva tretjino vsega pridelka v naravi. — Užitkar ima pravico zahtevati izgovorjeno hrano na izročnem domu. Če vi na tem domu ne stanujete, ker vam je očetova domačija udobnejša, ne morete užitkarja siliti, da bi hodil jest na vaš dom, čeprav je ta le deset minut oddaljen. Lahko pa nosite užitkarju hrano in sicer tako, kot jo vi imate, na njegov dom. Poskrbeti morate pač, da dobi toplo jelo. Preužitek v naravi bi mogel po našem mnenju užitkar zahtevati le tedaj, če bi mu dajali slabšo hrano, ali premalo hrane, ali pa mrzlo in postano jed. — Če sta imela užitkar in njegova žena izgovorjen skupen preužitek in je bilo določeno, da jima pripada kot užitek v naravi tretjina vseh pridelkov in ni nič zapisano, da se ob smrti moža ali žene preužitek zmanjša, potem gre tudi po smrti enega zakonca preživelemu za užitek v naravi še vedno tretjina vseh pridelkov. Če je užitkar še pri moči, tako da hodi drugam delat, na domu pa noče, lahko to delo, ki ga morate po krivdi užitkarja opravljati z najetimi delavci, odračunati pri užitkarju.

Invalidska pravica. I. V. Ker je Italija ob priključitvi zasedenega ozemlja kot ljubljanske pokrajine slovesno izjavila, da ostanejo v veljavi vsi na tem področju veljavni zakoni, zato je ostal v veljavi med drugimi še nadalje tudi invalidski zakon. Tisti invalidi, ki imajo že priznane svoje pravice, bodo dobili izplačane svoje prejemke kot prej v Jugoslaviji. Tisti, ki pa še niso dobili priznane invalidske pravice, morajo čakati, da dobijo odlok sodišča. Sodišča v Ljubljani in Novem mestu rešujejo vse spise tistih vojnih invalidov, ki stanujejo v Ljubljanski pokrajini, tako kot pred vojno. Ne poslušajo pa še pregledne komisije in tudi vrhovno invalidsko sodišče se ni postavljeno. Obljubljeno pa je, da bodo skoraj imenovane pregledne invalidske komisije in tudi vrhovno invalidsko sodišče, tako da bodo tudi še nerešeni invalidi v doglednem času prišli do svojih pravic. Medtem bo verjetno rešeno tudi

vprašanje vrnitve tistih spisov iz Belgrada, ki so bili poslani vrhovnemu sodišču, pa jih je tam doletela vojna. Če je med njimi kaj spisov uničenih, jih bodo morala prvostopna invalidska sodišča pač obnoviti. Potrpeti morate še nekaj mesecev, upanja pa nikar ne izgubite!

Skrbi dvolastnika. M. M., Lj. Imate posestvo, ki leži deloma preko Save in morate imeti za vsakokratni prehod dovoljenje. Vprašate, kako boste mogli v jeseni svoje pridelke pripeljati domov in kam naj vložite tozadevno prošnjo. — Zaenkrat vam ne moremo povedati več kot to, da tisti organi, ki vam izdajajo sedaj dovolilnice za prekoračenje meje, tudi zaenkrat odločajo o tem, kaj smete peljati sem ali tja. Cim bodo pa razmere ustaljene, bosta pač Nemčija in Italija sklenili dogovor glede ureditve prometa in gospodarstva dvolastnikov, saj je veliko posestnikov tudi preko Save, ki ne morejo po svoje pridelke tež. Tak dogovor bo objavljen v Uradnem listu in boste o vsebini tudi poučeni iz dnevnega časopisja. Zaenkrat pa morate čakati, kakor vsi drugi, in potrpeti.

Paša po stelnjkih. K. I., D. Vaščani imate stelnjike, po katerih imate že od zdavnaj skupno pašo. Med temi stelnjiki imata stelnjika tudi dva posestnika iz druge vasi, ki pa ne paseta po njih. Sedaj sta vam prepovedala pašo po njunih stelnjkih. Vprašate, če se lahko tej prepovedi uprete. — Vprašanje je, ali so stelnjiki vknjiženi kot pašniki ali pa kot gozdovi. Če so pašniki, potem ste lahko s 30 letnim mirnim izvrševanjem paše priposestvovali pašno pravico. Če so pa ta zemljišča vpisana kot gozdovi, potem se v teh gozdovih od leta 1853 dalje služnostna pravica paše ni mogla več priposestvovati. V tem primeru se boste morali prepovedi sosedov pač ukloniti. — Svetujemo vam, da sosedu, ki vam pašo brani, daste povabiti k sodišču in se boste tam vpričo sodnika, na uradni dan, lahko zmenili. Nasvet sodnika poslušajte, po njem se ravajte in izognili se boste nepotrebnim pravdi.

Stara izročilna pogodba. F. S., S. L. Ni nobenega razloga, da bi izročilna pogodba med tem izgubila veljavo. Svetujemo vam, da se pri sodišču, v čigar okolišju leži stričevo posestvo, prepričate o tem, ali je stric neomejen lastnik posestva, ali pa je njegova lastninska pravica omejena. Če je omejena zaradi fidejkomisarične substitucije, bo mogel veljavno poslednjevoljno zapustiti svoje premoženje le v okviru tam navedenih utesnitev. Če jih ne bi vpošteval v oporoki, pa bo fidejkomisarični upravičenec pri zapuščinški razpravi po pokojnem stricu smel uveljaviti svojo vknjiženo pravico,